

фабрика в Плевен, която до национализацията е най-големият производител на цимент на Балканския полуостров.

Известен е със своята благотворителност – помага с крупни дарения за построяването на Народно основно училище „Метьо Христов Чехлар“ в с. Хаджи цоневия мост (Габровска околия), за паметник – чешма в чест на падналите за родината през войните 1912–1918 г. в с. Биволаре (Плевенска околия), за паметника на Васил Априлов в Габрово и др.

На 9 септември 1944 г. Метев е арестуван в Банкя и откаран в Дирекцията на милицията, където е жестоко изтезаван. След поискан откуп от един милион лева е освободен лично от Лев Главинчев. Излиза жив труп, заболява от болестта на Паркинсон. Всички акции и цялото имущество на Лалю Метев са конфискувани, а той и семейството му са изселени⁹⁶⁹.

През 2018 г. Лалю Метев е удостоен със званието Почетен гражданин на Габрово за благотворителна дейност и безкористна подкрепа на обществеността с каузи и за развитието на християнския облик на града.

20.1.2. Царските офицери

През 1952 г. в Троян и околията, които са в състава на Плевенски окръг, са заселени 643 души⁹⁷⁰, част от които са бивши военни. Единадесет от тях попадат под активното наблюдение и разработки на Държавна сигурност, като сина на генерал Ватев, о.з. полковник Владимир Иванов Ватев, за когото няма данни за вражеска дейност, но тъй като брат му, о.з. полковник, е осъден на 20 г. затвор за шпионска дейност, той става обект на активна разработка „Дерибей“ с агенти „Райна“ и „Ангелов“; о.з. полковник Кирил Каравелов е обект на наблюдателно дело „Вълк“ и др.

В Тетевен 49 бивши царски офицери са включени във вражеския контингент; в Ловешка околия броят им е 117.

През 1953 г. в Плевенски окръг живеят общо 512 бивши царски офицери⁹⁷¹, а вражеският контингент сред тях наброява 192 души⁹⁷², от които 156 са на различни видове отчет в Държавна сигурност. През следващата

⁹⁶⁹ Блог на Лалю Метев. Извадка от „грижливо“ прочистеното досие на един голям благодетел на българщината – човека с истинско добро сърце. Източник: meteff.blog.bg.

⁹⁷⁰ АКРДОПБГДСРСБНА – Пл, ф. 3, оп. 1а, а.е. 112, т. 3, доклад за извършената агентурно-оперативна работа на о.р. Борис Петров Мичев от отделение III при отделение ДС по линия „царски офицери“ за 1953 г.

⁹⁷¹ Пак там, доклад за извършената агентурно-оперативна работа на о.р. Борис Петров Мичев от отделение III при отделение ДС по линия „царски офицери“ за 1953 г.

⁹⁷² АКРДОПБГДСРСБНА – Пл, ф. 3, оп. 1а, т. 2, л. 155–156, информация за наличието, състоянието, поведението и настроението на царските офицери в Луковитска околия.

година техният брой намалява до 178 души, 28 от които са общи работници, 33-ма работят като счетоводители, 22-ма са монтьори и техници, 30 са пенсионери и др. Сред тях са о.з. полковник Кирил Георгиев от Свищов, съден по процеса „Неутрален офицер“ и въдворяван в ТВО; о.з. генерал Александър Дамянов от Свищов; о.з. подполковник Борис Дочев от Никопол; о.з. поручик Стефан Ботев от Плевен, инициатор за изграждане на нелегални групи в Плевен, Луковит и Ловешка околия, осъден и вкаран в затвора; о.з. поручик Владимир Червенков от Плевен, осъден на осем години затвор за създаване на нелегална организация в Плевенския затвор.

Осъдени към 1955 г. са о.з. капитан Йордан В. Димов; о.з. полковник Тома Прендов (20 г. присъда по делото на генерал Вълков); о.з. подполковник Стефан Вълчев от с. Дълбок дол, Троянско (15 г. затвор); о.з. подполковник Димитър Попов от гр. Левски (20 г. затвор); о.з. поручици Иван Стайков и Игнат Кожухаров. Най-важната активна разработка на ДС – Плевен по това време е ЛАР „Реставратор“ срещу о.з. поручик Панталей Христов Пенев, учител по математика в училище „Й. Сталин“ – Плевен, който през 1956 г. е въдворен в ТВО „Белене“, където Държавна сигурност прави безуспешен опит да го вербува и затова наказателно срокът на въдворяването му продължава повече от две години⁹⁷³.

Много важен обект на Държавна сигурност в Ловеч е о.з. капитан Даню Петков, подозиран, че е връзка между бивши царски офицери и други вражески обекти⁹⁷⁴: „О.з. капитан Даню Петков, бивш генералшабен офицер, живущ в Ловеч, поддържа връзка с николапетковистите Симеон Ружев и Асен Дочев и бившия едър търговец Тодор Йоцов от с. Дойренци, царския офицер Симеон Ружев и Цанко Паничерски, бивш индустриалец.“

Капитан Даню Петков

Капитан Даню Петков (1912, с. Славяни, Ловешко), първенец на 55-и „Тракийски“ випуск на Военното училище в София, е уволнен през 1946 г. и изселен със семейството си в Ловеч. След десет години безупречна военна служба и участие във Втората световна война на него му е разрешено да работи само като хамалин за превоз на дървени трупи в Балкана. През 1948 г. е арестуван с обвинение за връзки със Земеделския съюз на Никола Петков и военните организации „Неутрален офицер“ и „Цар Крум“. Без съдебен процес е изпратен в ТВО „Ножарево“, а след това в концлагера в Белене. От

⁹⁷³ АКРДОПБГДСРСБНА – Пл, ф. 3, оп. 1а, а.е. 410, т. 3, л. 19, доклад за състоянието на агентурно-оперативната работа в ДС при ОУ на МВР – Плевен за 1958 г.

⁹⁷⁴ Пак там, л. 16, информация за наличието, състоянието, поведението и настроението на царските офицери в Луковитска околия.

1954 г. до пенсионирането си офицерът концлагерист, носител на ордени „За храброст“, „За военна заслуга“, „Св. Александър“, „За отлична военна служба“, както и редица други почетни знаци и отличия, е каменар на кариерата „Слънчев бряг“ край Ловеч, без право на избор⁹⁷⁵.

През 1956 г. в град Плевен с отчетно-наблюдателни дела в Държавна сигурност са 69 от бившите царски офицери: о.з. полковник Димитър Стоянов Пелтеков, о.з. полковник Георги Илиев Панов, о.з. Владимир Христов Горанов, о.з. подполковник Христо Гаврилов Геранлиев, о.з. подполковник Димитър Панчев, о.з. поручик Фидан Фиданов, о.з. Цветан Карапанов, които са следени от агентите „Жени“, „Администратор“, „Жарков“, „Стефан“, „Ботев“, „Иванчо“, както и о.з. капитан Цветан Пачев (аг. „Игнатов“); „отявления враг на БКП“ о.з. капитан Костов (аг. „Жени“); о.з. подполковник Симеон Попов (аг. „Стефан“), о.з. полковник Никола Попов (аг. „Стефан“) и др.⁹⁷⁶ Други петима бивши офицери са в затвора или в ТВО⁹⁷⁷: о.з. полковник Тома Иванов Прендов; о.з. подполковник Атанас Рашков Димитров, осъден през 1949 г. за контрареволуционна дейност; о.з. поручик Стефан Ботев, осъден през 1953 г. за контрареволуционна дейност на 15 г. затвор; о.з. поручик Ставри Мицарев от разузнавателното отделение на армията, осъден от „народния съд“ на 20 г. затвор.

Държавна сигурност – Плевен непрекъснато следи „в кои отрасли на народното стопанство концентрацията на бившите хора е най-голяма, за да се вземат съответните профилактични мерки спрямо тях“. Като голяма „опасност“ е отчетена „концентрацията на царски офицери в „ТЕК“ гара Ловеч, където работят о.з. поручик Младен Димитров, о.з. поручик Йото Йотов, о.з. капитан Любен Арабаджиев и о.з. полковник Димитър Минеv, от които тримата са общи работници, а единият е бригадир“.

Областният директор капитан Борис Казанлиев

В официалния списък на почетните граждани на Велико Търново⁹⁷⁸, подредени в хронологичен ред, непосредствено след имената на фелдмар-

⁹⁷⁵ Кап. Дано Дочев Петков – първенецът на 55-и „Тракийски“ випуск. Източник: Блог на Клуба на потомците на царския офицерски корпус. <https://edinzavet.wordpress.com>, 30 март 2012 г.

⁹⁷⁶ АКРДОПБГДСРСБНА – Пл, ф. 1, оп. 1, а.е. 16, отчетни доклади на ДС по линия „царски офицери“ на отделение ДС при Градско управление на МВР – Плевен за 1956 г.

⁹⁷⁷ АКРДОПБГДСРСБНА – Пл, ф. 1, оп. 1, а.е. 29, отчетни доклади за агентурно-оперативната работа по линия „царски офицери“ за 1957 г.

⁹⁷⁸ Почетни граждани на Велико Търново. Източник: Официален сайт на община Велико Търново, veliko-tarnovo.bg.

шал Август фон Макензен, генерал Никола Бакърджиев и генерал Гурко от юни 1939 г. е вписано името на Борис Казанлиев, удостоен с тази чест за заслугите му по организацията и провеждането на Първия областен исторически и културен селскостопански събор във Велико Търново през 1939 г. По това време Борис Казанлиев⁹⁷⁹ е областен директор на Плевенска област, която включва и днешните региони на Габрово, Ловеч и Велико Търново. Възпитаникът на Свищовската гимназия заема административни постове в Попово, областен директор е на Шуменска и Плевенска област, когато с рядък организационен талант поставя основите на провеждането на националните земеделски, стопански и културни събори като манифестация на постиженията на българската държава. На първия събор във Варна, тогава в пределите на Шуменска област, се събират 40 000 души.

Борис Казанлиев (1892 г., Попово) влиза в административното управление на Царство България, след като от 1913 г. до 1919 г. е по фронтовете на Първата световна война в състава на 9-та пехотна Плевенска дивизия. Капитан от запаса, носител на пет кръста „За храброст“, ранен в лявата ръка, той остава военноинвалид след битката при Каймакчалан, където загива брат му.

Когато през 1941 г. България си връща земите от Беломорска Тракия и Македония, Борис Казанлиев, който наближава 50-годишна възраст, изпраща молба до министъра на вътрешните работи, с която иска да бъде мобилизиран в армията:

„...Отправлям към Вас искрена и гореща молба, г-н Министре, да ми съдействате да напусна службата си областен директор, на която съм граждански мобилизиран и която съгласно закона за гражданската мобилизация, не мога доброволно да напусна...

Заявявам Ви, г-н Министре, че това е моето съкровено желание, да бъда близко до ония, които евентуално ще бъдат хвърлени в славен бой, до ония скъпи български синове, с чиито бащи през Европейската война сътворих толкова подвизи. Ето защо моля нареждането Ви да бъда уволнен в интерес на службата и да направите постъпки да бъда мобилизиран в 9-та Плевенска дивизия, в която служих през последната война, и в която сега са синовете на старите бойци и населението на Плевенска област. Там при тях – при мобилизираните жители на областта ми аз

⁹⁷⁹ Петров, Красимир. Борис Казанлиев – забравено име от новата история на Плевен и на България. – В: Поломието – находки, събития и личности. // Материали на VII и VIII национални научни конференции, Исторически музей Попово, 2016.

*ще бъде щастлив и извънредно полезен за духа. Ако не бъде осигурено изпращането ми на фронта и то в 9-та Плевенска дивизия, тогава наистина полза няма да има от жертвата ми да напусна поста си на Областен директор. Не искам да бъде мобилизиран в никой случай в тила...*⁹⁸⁰

Молбата не е удовлетворена. Борис Казанлиев се пенсионира през 1943 г., а след 9 септември 1944 г. е отвлечен и убит в околностите на Попово заедно с 20-годишния си син Марин. По-късно убийството му е узаконено със смъртна присъда на Плевенския окръжен съд от януари 1945 г.

Генерал Атанас Стефанов

Командирът на 4-та армия (със седалище Плевен) и на Прикриващия фронт (на границата с Гърция и Турция) генерал-лейтенант Атанас Стефанов, пътувайки от София за Плевен на 12 септември 1944 г., е убит от комунистката Митка Гръбчева⁹⁸¹. Два дни по-късно, със заповед на новите ОФ-регенти, той е уволнен „поради навършване на 25-годишна служба“, а на 2 април 1945 г. Плевенският „народен съд“ „присъжда всички имоти посмъртно на починалия генерал-лейтенант Атанас Стефанов в полза на държавното съкровище“. Така приключва живота и делото на един истински патриот, участвал в Балканската, Междусъюзническата, Първата световна и Втората световна война, носител на два ордена „За храброст“, народен орден „За военна заслуга“ и „Железен кръст“, както и на още осем мирновременни ордени и почетни знаци.

Генерал Атанас Стефанов е продължител на патриотичните, обществените и дарителските традиции на своя род. Дядо му по майчина линия е Иван Хаджиев Златарски, учител, свещеник, член на революционния комитет в Златарица от 1876 г., спомоществовател на книги и списания и на ученолюбиви младежи. Богатата си библиотека дарява на читалището в Златарица. За него учителят Христо Тодоров казва: „Най-интелигентният и учен човек в Златарица“. Бащата на генерала, Стефан Атанасов Кинов, данъчен и финансов началник в различни градове на страната, завещава парични средства на читалище „Искра“ и на църквата „Св. Марина“ във Велико Търново и 40 дка ниви на с. Миндя за учредяване фонд „Подпоручик Иван Стефанов“, на името на втория си син, загинал в битката при Чаталджа, с цел подпомагане на бедни ученици.

⁹⁸⁰ Писмо № 4781/08 април 1941 г. от Борис Казанлиев, Областен директор на Плевенска област, до Министъра на вътрешните работи и народното здраве. – В: Личен архив.

⁹⁸¹ Троянски, Христо. Убийствено червено. София, 2004, второ издание, с. 168.

Генерал Атанас Стефанов е председател на Комитета за постройка на Военния клуб във Велико Търново и основава аероклуба в града. През 1935 г. е подпредседател на Изпълнителния комитет за честване 100 години от Велчовата завера. Прави лични дарения и открива войнишки паметници на загиналите във войните за национално обединение, поема инициативата за издигане на паметници по пътя на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа от 1868 г., прави лични дарения за селата Вардим, Хаджидимитрово, Караисен и Бяла черква.

20.1.3. Юристите

Юристът Димитър Върбенков⁹⁸² (1887, Плевен – 1961, София) е интерниран със семейството си от София в Плевен през 1948 г., но не е допуснат да живее във фамилната къща, а в пристройка в нейния двор. Пристига в града заедно с досието си на контрареволуционен елемент. На децата му е забранено да продължат образованието си, а единият му син е вкаран в концлагера „Белене“ по скалъпено обвинение и след излизането от там му е разрешено да работи само като шофьор. На Димитър Върбенков е отнето правото да практикува професията си, както и правото на пенсия. Причината за изселването, както и за последвалите репресии спрямо семейството му, е, че той е бивш председател на Съюза на запасните подофицери, секретар на Националнолибералната партия, министър на правосъдието в правителството на Александър Малинов (1931) и в двете правителства на Никола Мушанов (1931) и (1931–1932) и народен представител в XXIII Народно събрание от Плевенска избирателна околия⁹⁸³.

С лични активни разработки в ДС – Плевен са Леонид Търпанов (ЛАР „Звяр“) и Севдалин Пенчев (ЛАР „Мозайка“), заличени адвокати, изселени от София в Плевен, първият заради вражески изказвания, а вторият, въпреки че няма данни за вражеска дейност, за това, че „преди 9 септември 1944 г. е следвал скулптура в Италия и Австрия“. Под наблюдение и контрол с ОНД е и Петър Пелтеков – бивш прокурор и др.

⁹⁸² Димитър Върбенков е син на Христо Върбенков (1848–1903), депутат в III Велико Народно събрание (1886–1887) и X Обикновено Народно събрание (1899–1900), крупен търговец, собственик на известната в Плевен „Върбенкова къща“, построена в необароков стил, копие на малък виенски дворец, за чието проектиране той кани в Плевен лично архитекта на този дворец Велфелд. Източник: bg.wikipedia.org.

⁹⁸³ Христова, Цветанка. Архитектурната слава на Плевен: призраци на отминал разкош. Източник: Посредник, posredniknews.com.